

Pars, M., Çölmekçioğlu, F. (2023). Osmanlı Türk Kültür Havzasında Yetişmiş Bir Makedon Şair: Grigor Pırılıçev (1830-1893). *Balkanlarda Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları*, 5(2), 205-222. DOI: 10.47139/balted.1297413

Osmanlı Türk Kültür Havzasında Yetişmiş Bir Makedon Şair: Grigor Pırılıçev (1830-1893)

*A Macedonian Poet Who Grows Up in Ottoman Turkish Cultural Basin:
Grigor Prlichev (1830-1893)*

Melihat PARS*
Filiz ÇÖLMEKÇİOĞLU**

Öz

19. yüzyıl Makedon edebiyatında önemli bir yere sahip Grigor Pırılıçev edebiyatın farklı türlerinde çok sayıda eser yazmış ve eserlerinin birçoğunda Yunan ve Bulgar hegemonyasına karşı mücadele sürecini anlatmıştır. Panslavist hayallerinden hiçbir zaman vazgeçmeyen Pırılıçev aslında en büyük hayal kırıklığını bu alanda yaşamıştır. Çok sayıda eser yazan ve birçok çevirisi olan Pırılıçev eserlerini farklı dillerde kaleme almış, ayrıca gazete ve dergiler için de makaleler yazmıştır. Pırılıçev'in en önemli eserleri arasında şiir alanında "Serdar", "İskender Bey", nesir alanında ise "Özgeçmişim" çalışmaları yer alır. Pırılıçev eserlerinin çoğunda halk yaratıcılığından faydalanır ve halk motiflerini kendine has bir üslupla dile getirir. Pırılıçev'in yaratıcılığında kullandığı dil de belirli dönemlerde farklılık gösterir. En başarılı eserini Yunanca yazmasına rağmen zaman içinde tüm Slavların anlayacağını ümit ettiği "Genel Slavca"yı kullanmaya özen gösterir. Yaratıcılığına mükemmel bildiği Yunanca ile yazmaya devam etmek istemediği için Panslavist ideallere kapılan Pırılıçev, tüm Slavların aralarında anlaşabileceği Genel Slavca'yı yaratmaya çalışır. Grigor Pırılıçev'in eserlerinde özellikle "Serdar" ve "İskender Bey" poemasında klasik Yunan edebiyatının etkileri görülür. Klasik Edebiyat'tan ve özellikle Homeros'un eserlerinden etkilendiği için onun şiirsel ifadelerini kullanmaktan çekinmez.

Anahtar Kelimeler: *Grigor Pırılıçev, Osmanlı Türk kültürü, Ohri, Makedonya, Homeros.*

Abstract

Grigor Prlichev, a significant figure in Macedonian literature of the 19th century, wrote numerous works in various literary genres, many of which narrated the

* Prof. Dr. / Ankara Üniversitesi, Slav Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Ankara/TÜRKİYE, uskup@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-3768-7988

** Arş. Gör. / Ankara Üniversitesi, Slav Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Ankara/TÜRKİYE, filizcolmekci@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-6632-568X

struggle against Greek and Bulgarian hegemony. While never abandoning his Pan-Slavic ideals, Prlichev experienced his greatest disappointment in this very field. He penned an abundance of works, many of them translated into different languages, and even wrote articles for newspapers and magazines. Among his most notable works are the poems "Serdarot" and "Skanderbeg" in the field of poetry, and the autobiographical "The Autobiography" in the field of prose. Prlichev heavily relied on folk creativity and delivered folk motifs in his unique style in most of his works. Moreover, Prlichev's language use in his creativity varied during different periods. Though his most successful work was written in Greek, he attempted to use the "General Slavic" that all Slavs can understand. Panslavist ideal prompted Prlichev to abandon writing in Greek, the language he dominated, and create the General Slavic language that all Slavs could agree on. Two of Grigor Prlichev's poems display the influences of classical Greek literature. Prlichev adored classic literature, and especially the works of Homer, so he never hesitated to employ his poetic expressions.

Keywords: Grigor Prlichev, Ottoman Turkish culture, Ohrid, Macedonia, Homer.

Giriş

19. yüzyıl Makedon halkının Yunan ve Bulgarlara karşı ulusal kimliğini kazanması açısından önemli bir dönemdir. Yüzyıllar boyunca Balkanlarda Yunanlaştırma siyaseti İstanbul Rum Patrikliği tarafından gerçekleştirilmiş ve bu siyaset doğrultusunda Makedonya'nın her bölgesine Yunan din görevlileri ve öğretmenler görevlendirilerek Yunanca ve Yunan kültürü egemen kılınmıştır. Rum Patrikliğinin bu konuda uyguladığı yoğun baskılar Makedon halkının ve kültürünün gelişme sürecinin gecikmesine neden olmuştur: "*Makedon kilise ve manastırlarında bulunan Eski Slavca eserleri yakılmış ve Makedon halkına Yunanca empoze edilmiştir*"¹ (Kantarciev, 1965, s. 24).

Bu baskılar sonucunda Makedon din adamları kilisede, aydınlar ise eğitimde Yunancayı kullanmak zorunda kalmış ve ana dillerini kullanamaz hâle gelmişlerdir: "*19. yüzyılın ilk yıllarında Makedonya'da 179 erkek okulunda 12.032 öğrenciye 200 öğretmen, 35 kız okulunda eğitim gören 2710 öğrenciye de 40 öğretmen Yunanca eğitim verilmekteydi*" (Bitoski, 1979, s. 267).

19. yüzyılın başlarında Yoakim Kırçovski, Kiril Peyçinoviç, Teodosiy Sinaitski gibi din adamları ve Yordan Hacı Konstantinov-Cinot, Dimitar ve Konstantin Miladinov, Kuzman Şapkarev, Grigor Pırliçev gibi edebiyatçılar halk diliyle yazdıkları eserlerle Yunanlaştırmaya karşı ilk tepkilerini ortaya koymuş ve böylece gerek kilisedeki ayınların gerekse okullardaki eğitimin Makedonca yapılmasını talep etmiş ve bu yönde mücadele etmişlerdir.

¹ Metin içerisindeki çeviriler Prof. Dr. Melahat Pars tarafından yapılmıştır.

19. yüzyıl Makedon edebiyatında yukarıda isimleri belirtilen din adamları ve Yunan okullarında eğitim almış olan edebiyatçılar “Yeniden Doğuş” olarak adlandırılan bir dönem başlatmışlar ve böylece Makedonya’nın birçok kasabasında Makedonca eğitim veren okullar açılmıştır: *“Bu okul ve kiliselerin sorumluluğu ve bakımı da yerli halka teslim edilmişti.”* (Apostolov, 1974, s. 258).

Osmanlı iktidarı Makedonlara din ibadetlerini ve eğitimlerini ana dilde yapma özgürlüğünü tanımış ve Yunan ile Bulgar baskılarının tam tersi özgür eğitimlerine hiçbir şekilde müdahale etmemiştir.

Osmanlı idaresinin desteği ve hoşgörüsüyle söz konusu Yunan kültürünün etkisinden kurtulma adına kiliselerde ayinler Eski Slavca ile gerçekleştirilmeye başlanmış ve açılan onlarca okulda eğitim Makedonca olarak gerçekleştirilmiştir. *“1858 yılında Makedonya’da 13 Slav okulu varken, 1868 yılında bu sayı 31’e çıkmış, 1870-1872 yılları arasında ise 117-120 okul 10-12 bin öğrenciye eğitim vermiştir.”* (Hamza, 1994, s. 495).

Makedonya’nın önemli kültür merkezleri başta olmak üzere tüm kasaba ve köylerinde okullar açılmıştır. Örneğin Köprülü şehri, Makedonya’nın önemli ticaret merkezi olması yanında eğitim ve kültür merkezi olarak da ünlü bir şehirdir: *“1877 yılında Köprülü’de 350 ilkokul ve 70 lise öğrencisi ana dillerinde eğitim görüyordu”* (Şoptrayanov, 1960, s.44).

Osmanlı Devleti Makedonya’da ana dilde eğitimi önemsemiş ve Makedon halkına din, eğitim ve kültür özgürlüğü konusunda eşit olanaklar sağlamıştır:

“... Osmanlı Devleti döneminde inşa edilen 761 kilisede, 833 papaz ve 6 piskopos, 641 okulda 1013 öğretmen ders yapmıştır. Bu sayılara Osmanlı İmparatorluğu döneminde Makedonya bölgesinin Ege ve Pirin kesiminde inşa edilen kilise ve okulların sayısı ilave edilirse, o zaman Osmanlı İmparatorluğu devrinde, Makedonya’da yaklaşık 2300 kilise ve 2000 okul inşa edilmiş ve onlarda yaklaşık 250 papaz ve 3000’den çok öğretmen ders yapmıştı...” (Hamza, 1994, s. 498)

19. yüzyıl tarihini ve edebiyatını inceleyen birçok Makedon bilim adamı Osmanlı iktidarının Makedon halkına sağladığı imtiyaz ve desteklerden bahsederken bilim adına önemli bilgiler de sunmuşlardır: *“Bu bağlamda söz konusu dönemde asıl mücadele Osmanlı Devleti ile Makedonya Hristiyanları arasında değil, Makedonya Hristiyanlarını kendine bağlamak isteyen Yunan, Sırp ve 1870 yılından sonra Bulgar din enstitüleri arasında yürütülmeye başlamıştı”* (Poplazarov, 1978, s. 23).

Söz konusu dönemde ayrıca eğitime yönelik ders kitapları ve İstanbul’da yayımlanan “ Makedonya”, “Makedonski Glas” gibi gazeteler de halkın kültür hayatına katkı sağlamıştır.

Böyle bir ortamda yetişen ve 19. yüzyıl Makedon şiirinin en önemli temsilcilerinden biri olarak kabul edilen Grigor Pırılıçev, aynı zamanda dönemin en etkin eğitimcilerinden biridir ve edebiyatta ana dilin kullanılması için yoğun çalışmalar yürüten aydınların başında gelir.

Grigor Pırılıçev'in Hayatı

19. yüzyıl Makedon edebiyatında Yunan ve Bulgar hegemonyasına karşı mücadele eden Pırılıçev'in bu yöndeki etkinliklerinden bahsetmeden önce yetiştiği ortam, çocukluğu, ailesi ve eğitiminden bahsetmek gerekir.

Grigor Pırılıçev 1830 veya 1831 yılında Makedonya, Ohri'de çok fakir bir ailede dünyaya gelir. Babası Stavre Pırılıçev, Grigor daha altı aylıkken ölür ve geride kalan dört çocuğun sorumluluğu annesi Mariya ve dedesine kalır. Annesi Türk zenginlerinin evlerine temizliğe giderek çocuklarının geçimini sağlar. Grigor henüz dört yaşındayken dedesinin isteği doğrultusunda Yunan alfabesini öğrenip okumaya başlar: *"...Dedem çiftçilik yapıyordu. Uzun boylu ve ak sakallı bir yaşlıydı. Yaşlı olmasına rağmen çok çalışırdı. Her cumartesi hapiste yatanlar için yardım toplardı...Dedemin, önüme eski bir Yunan alfabesi koyduğunda ve bana alfa, beta ve diğer harfleri öğrettiğinde henüz dört yaşımdaydım..."* (Stalev, 1963, s. 113)

Pırılıçev çok sevdiği dedesi tarafından Yunanca eğitim verilen bir manastıra gönderilir. Dedesinin ölümünden sonra bir yandan okuluna devam eden Grigor, diğer yandan annesine maddi destek sağlamak için pazarda çalışır.

Çocukluğu maddi imkânsızlıklar içinde geçen Pırılıçev derslerinde hep başarılı olur. Başarılı bir öğrenci olduğunu duyan Ohri'nin ünlü doktoru Kostadin Robev, küçük Pırılıçev'e eski metinleri yeniden yazma görevini verir. Grigor uzun süre ayağındaki rahatsızlıktan muzdariptir ve tedavisini Dr. Robev yapar. Tedavisini karşılamak için maddi imkânları olmadığından Dr. Robev, Yunanca olan "Günyüzüne Çıkan Sırlar..." metnini güzel el yazmasıyla kağıda dökmesini rica eder. Konuyla ilgili Pırılıçev şu cümleleri kullanır:

"Sonsuz kompozisyonunu evde el yazısıyla yeniden yazdım... Robev'in verdiği çalışmayı el yazısıyla yazmak uzun ve ağır bir süreçti. O dönemlerde masadan bahsetmek imkansızdı. En zengin evlerde bile masa yoktu. Okulda yaptığım gibi sağ dizimin üzerine kağıdı tutarak yazdım. Robev'in el yazısı çok özensiz ve karışık, neredeyse okunamayacak durumdaydı. Sonsuz bir sabırla Robev'in kullandığı her harfinin şeklini öğrendim hatta bir süre sonra yazdığını sanki ben yazmışım gibi okuyordum. Muayene masrafımı

ödemek adına 3 ay boyunca bu şekilde emek verdim.” (Stoyçevska-Antik, 2011, s. 35)

1848 yılında Ohri'ye 19. yüzyıl edebiyatının önemli ismi Dimitar Miladinov gelir ve Pırliçev Miladinov'un derslerine öğrenci olarak katılır. Okulunu bitirdikten kısa bir süre sonra Arnavutluk'un başkenti Tiran'a davet edilir. Burada bir yıl öğretmenlik yaptıktan sonra Ohri'ye döner ve annesinin isteği doğrultusunda 1849 yılında Atina'ya giderek Tıp Fakültesine kaydını yaptırır. Daha sonra son eseri olan “Özgeçmişim”de (Avtobiyografiya) yüksek öğrenimine Atina'da devam etmesiyle ilgili şu ifadeler yer verir:

“...O zamanlar hayatımın yönü belirleniyordu. Eğitimim için Atina yerine beni Rusya'ya yönlendirecek hiç kimse çıkmadı. O dönemde bizde sadece Atina ve Yanya isimleri yankılanıyordu...Atina'ya sadece okumak için değil aynı zamanda ayağımdaki rahatsızlıktan dolayı tedavi olmaya da gidiyordum çünkü o zaman dünyada Atina hekimlerinden daha iyi hekimlerin olmadığını düşünüyordum tıpkı Homeros'tan daha iyi bir ozan olmadığını düşündüğüm gibi. Bu sağlık sorunun olmasaydı bence annem de beni göndermezdi... 1849 yılının Ağustos ayıydı.” (Todorovski, 1990, s. 140)

Tiran'da öğretmen olarak çalışıp biriktirdiği para bir yıl sonra biter ve Atina'daki eğitimine ara vermek zorunda kalır. Tekrar Makedonya'ya döner ve iki yıl boyunca Belitsa köyünde öğretmenlik yapar. Belitsa'dan sonra altı yıl öğretmenlik yapacağı Ohri'ye döner. Belitsa köyündeki öğretmenliği esnasında şiir yazmaya devam eder: *“Belitsa'daki doğa olağanüstü güzellikteydi... Dere yanında öten kuşların sesi, elma ağaçlarının güzelliği istemesem de beni şiir yazmaya yönlendiriyordu...” (Şopov, 1953, s. 54).*

On yıl boyunca biriktirdiği parayla 1859 yılında tekrar Atina'ya giderek eğitimine devam etmeye karar verir. Fakülteyi kazandığı 1849 yılından itibaren devam eden geleneksel şiir yarışmasının ilan edildiğini duyunca 1860 yılında “Serdar” (O Armatolos) poemasıyla Atina Üniversitesi'nin organize ettiği bu şiir yarışmasına katılır. Yunanca olarak yazdığı poemayla birinciliği kazanan Pırliçev'e para ödülü ve Oxford gibi Avrupa üniversitelerinde burslu olarak eğitim imkânı sağlanır.

Ancak Dimitar ve Konstantin Miladinov kardeşlerin ölüm haberini aldıktan sonra tüm bu önerileri reddederek Miladinov kardeşlerin vatanseverliğe yönelik davalarını devam ettirmek amacıyla Makedonya'ya dönmeye karar verir. Ohri'ye gelir ve uzun yıllar öğretmenlik yapar.

Miladinov kardeşlerin ölümü Grigor Pırliçev'in hem hayatında hem de edebî yaratıcılığında yeni bir dönemin, bilinçli bir dönemin başlamasına neden olur.

Yunanca ve Yunan kültürü ile tüm bağlarını kopartan şair Bulgarlık fikrine doğru yönelmeye başlar. İstanbul'daki Rum Patrikliğinin Makedon ve Bulgarlara uyguladığı baskıcı siyasetine karşı gelen edebiyatçılar arasında yer alan Pırlicev zaman içinde Bulgarlık, Slavlık bilinciyle hareket eden 19. yüzyıl Makedon edebiyatının en önemli temsilcilerinden biri olur. Aslında Pırlicev Makedon ve Bulgarların da kullanacağı ortak bir dil yaratılmasından yanadır ve bu yönde çalışmalarda bulunur.

Miladinov kardeşlerden sonra başlayan süreçten itibaren hayatının sonuna kadar olmasa da Bulgar propagandasının etkisiyle Pırlicev Bulgarlık fikriyle yakından ilgilenir ancak ana dilinden daha doğrusu Makedon halk dilinden hiçbir zaman vazgeçmez. Bu nedenle dönemin Bulgar eleştirmenleri tarafından ağır ithamlara maruz kalır.

Miladinov kardeşlerin ölümüyle Slavlık bilincinin giderek arttığı Pırlicev kendini bu yönde geliştirmekte kararlıdır. Aslında Pırlicev hakkında yapılan araştırmalarda dokuz dil bilen bir polyglot olduğu vurgulansa da (Vlahov Mitsov, 2011, s. 39) "Slavca Yazı Dili"ni çok daha iyi öğrenmek için 1868 yılında kısa bir süreliğine İstanbul'a gider. Orada İvan Naydenov gibi isim yapmış Bulgar kültür temsilcileriyle görüşmelerde bulunur. İstanbul'da birkaç ay kaldıktan sonra Ohri'ye geri döner ve eğitimdeki Yunan hakimiyetine karşı mücadelesine daha yoğun bir şekilde devam eder. Bağımsız Slav eğitimi ve kilisesi için mücadelesine devam ederken Ohri'deki Yunan Piskoposu Meletiya'nın nefretini üzerine çeker. Meletiya kurguladığı entrikalar sayesinde 1868 yılı Aralık ayında Osmanlı iktidarını Pırlicev'in vatan haini olduğu konusunda ikna ederek Debre hapishanesine atılmasını sağlar. Bir ay kaldığı hapishaneden çıktıktan sonra Debre yakınlığındaki Aziz Yovan Bigorski Manastırını ziyaret eder. Slavca konusunda hassasiyeti giderek çoğalan Pırlicev bu dilin Ohri'de hak ettiği değeri görememesinin üzüntüsünü Bigorski Manastırında çok daha derinden hisseder ve orada Slavca okunan ilahilerden çok etkilenir: "*Debre, Kırçova, ve Pirlepe'de Slavcanın korunduğuna Ohri'de ise korunmadığına şaşırıyorum...*" (Boykova vd., 2003, s. 277).

Ohri'ye döndüğü 1869 yılında Piskopos Meletiya'nın Ohri'den sürgün edildiği haberini alır. Pırlicev'in ölümünden sonra 1894 yılında yayımlanan "Özgeçmişim" eserinde yer alan "Hilyada i osem stotin şeeset i vtoro leto" (Bin Sekizyüz Altmış İkinci Yaz) şiirini bu vesileyle kaleme aldığını belirtir. Bu dönemde, 1869 yılında okullarda artık eğitim dili Makedonca'dır ve bu durum Pırlicev için de büyük bir başarıdır. Aynı yıl Anastasiya Uzunova ile evlenir ve bu evlilikten beş çocuğu dünyaya gelir.

1870 yılında İstanbul'daki Bulgar dergisi "Çitalište"nin (Okuma Yurdu) yöneticileri tarafından Homeros'un "İliyada" destanının çeviri teklifini kabul eder: "...Bulgarcaya istedikleri şekilde değil, yapabildiğim şekilde çeviriyi yapıyordum... Rus şiirlerini okuyordum... Rus kitaplarına derin bir susamışlıkla dalıyordum... Günden güne Rus dilinin ruhu bana daha tanıdık geliyordu ve Bulgarca yazamadığım için Eski Bulgarca yazmaya başladım..." (Boykova vd., 2003, s. 277).

"İliyada" büyük bir edebî eser çevirisi olarak karşılanırsa da Bulgar eleştirmen Neşo Boyçev Pırliçev'in "İliyada" eserini kendi zevkine göre süslemelerle tamamladığı yönünde eleştirirken özellikle kullandığı dil ve kısaltmaları konusunda ironik bir yaklaşım sergiler. "Özgeçmişim" eserinde konuya değinen ve üzüntüsünü belirten Pırliçev, eserin çevirisinin yayımlanmasını istemez. 1886-1887 yılında Bulgaristan'a gidip "İliyada" eserinin çevirisini yayımlamak için uğraşsa da yayımcı bulamaz ve bu fikrinden vazgeçmek zorunda kalır. Bu yıllarda Pırliçev İstanbul'daki diğer Bulgar gazete ve dergilerine yazılar göndermeye devam eder.

Hayranlık duyduğu öğretmeni Dimitar Miladinov'un Makedonya'da başlattığı Helenizm karşıtı mücadelesi 1874 yılında Ohri Piskoposluğu'nun Bulgar Eksarhlığı'na bağlanmasıyla kısa süreliğine son bulur. Ancak Slavlık bağına inanan Pırliçev zaman içerisinde Makedonların Bulgar kilisesinin hegemonyasıyla karşı karşıya kaldığını fark eder.

1874 yılında ilk Bulgar Metropoliti Natanail'in Ohri'de görevlendirilmesiyle ilgili Pırliçev olumlu duygularını dile getiren bir şiir yazmasına rağmen Bulgar Metropoliti de hayal kırıklığı yaratır ve aralarındaki tartışmalar neticesinde on beş yıl öğretmenlik yaptığı Ohri'yi terk etmek zorunda kalır. 1878 yılında öğretmenliğine Struga kasabasında devam eder ve burada Rusya'nın önderliğinde gerçekleşecek olan Panslavist fikirlerin yoğun etkisinde kalır.

1879-1880 yılında arkadaşlarının daveti üzere Sofya'ya gider: "... Birçok vatansever beni Sofya'ya davet ediyordu ve edebi etkinliklerimi sürdürmek için bana kolaylık ve destek sağlayacaklarına dair söz veriyorlardı" (Todorovski, 1990, s. 278). Ancak Bulgar edebiyat çevresi tarafından beklediği ilgiyi göremez hatta Hristo Botev ve Lyuben Karavelov gibi isimler bir feyletonda Pırliçev'le yeteneksiz yazar olarak alay ederler. Derin bir üzüntü yaşayan Pırliçev bu sıkıntılı süreçte yaratmak istediği Slavca esperantosunu "Serdar" ve "İskender Bey" (Skender Beg) poemalarında kullanır.

Bulgaristan'da bir yıl Gabrovo Lisesi'nde Klasik Diller dersini verir. Ardından Sofya'daki Halk Kütüphanesi'nde çalışmaya devam eder; fakat Pırliçev'in Makedonya sevdası ağır basar ve 1881 yılında Manastır'a döner. 1883 yılına

kadar burada öğretmenlik yapar. 1883 yılından sonra Selanik'e gider ve buradaki Bulgar Egzarh Lisesinde öğretmenliğe devam eder. 1884-1885 yıllarında "Özgeçmişim" eserini yazar ki bu eseri de Pırılıçev'in ölümünden sonra yayımlanır.

1890 yılında Bulgaristan'da emekliliğe ayrılır ve çok geçmeden Ohri'ye döner. Uzun yıllar Yunan ve Bulgarlar tarafından ayrımcılığa ve ötekileştirilmeye maruz kalan Pırılıçev büyük hayal kırıklıkları yaşar ve hayalini kurduğu Slavca'nın kabul görmemesi de onu edebi ortam ile insanlardan uzaklaştırır. Ömrünün son yıllarını doğduğu Ohri'de geçirir ve 6 Şubat 1893 yılında burada vefat eder. Doğduğu ev günümüzde müzeye dönüştürülmüştür.

Pırılıçev, Osmanlı İmparatorluğunun sağladığı imkanlar sayesinde edebi yaratıcılığını geliştirmiş ancak Yunan ve Bulgar din adamları ve çağdaşları tarafından edebi yaratıcılığı hep engellenmiş ve hayallerine ulaşamamıştır. Söz konusu çevreler ve ortam Pırılıçev'in edebi yeteneğini ortaya koyma imkanını elinden almıştır.

Pırılıçev'in kimlik konusunda yaşadığı belirli süreçlerden de bahsetmek gerekir. Makedonya ve Avrupa bilim adamları bu konuda önemli araştırmalar yapmış ve gerçekçi tespitler ortaya koymuşlardır. Makedonya Bilimler Akademisi Başkanı Prof. Dr. Lyupço Kotsarev, Pırılıçev'in kimlik konusunda geçirdiği süreçleri şu ifadelerle açıklar:

"...Pırılıçev için Makedonya hem aşk hem kader hem acı hem üzüntü hem ihtiyaç hem keder hem beşik hem de mezardır. "Özgeçmişim" eseri Pırılıçev'in kendini ilk önce Yunan sonra Bulgar yazar olarak tanıtmaya çalıştığını anlatır. Nihayetinde her iki toplumun kültür önderleri tarafından reddedilir. "Özgeçmişim" eseri Pırılıçev'in hayatındaki üç dönemi çok gerçekçi bir şekilde özetler: Yunan dönemi (1840-1861 yılları arası Helenizm taraftarıdır ve en önemli iki eseri olan "Serdar" ile "İskender Bey" i kaleme aldığı dönemdir); Bulgar dönemi (1861- 1883 yılları arası Yunan dili ve Yunanlılıkla bağlarını kopardığı dönemdir. Bu süreçte İstanbul Patrikliğine karşı mücadele eder ve Bulgar kimliğini keşfeder). Makedon dönemi (1883-1889 yılları arası Bulgar kimliğinden uzaklaşır). Bu süreçte "Özgeçmişim" eserini kaleme alır ve şu ifadeleri kullanır: '...Bugün olduğu gibi geçmişte de Bulgarca konusunda zayıftım...' Böylece kendini vatanına adar." (Kotsarev, 2020)

Grigor Pırılıçev bu zorlu süreçleri büyük sıkıntılar içinde atlatmış ve derin travmalar yaşamıştır. Yaşadığı bu bunalımlı süreç iç dünyasını o kadar etkiler ki içine kapanır ve vatanında kendini "yabancı" hisseder. Belçika'daki Gent Üniversitesi Doğu Avrupa Tarihi ve Kültürleri ile Modern Yunan Tarihi Profesörü

Raymond Detrez, Pırılıçev'in yaşadığı bu zorlu yılları şu ifadelerle dile getirir: *"Ortodoks Hristiyan topluluğu gerek Yunan gerekse Bulgar etnik milliyetçiliğine dönüştüğünde Pırılıçev bir nevi 'mülteci' konumuna düşer. Başka ülkeye yerleşmez, kendi toprağında yabancı ve bunalmış bir şahsiyettir...Pırılıçev için vatan kavramı ne Bulgaristan ne de Makedonya'dır, onun için vatan kavramı sadece Ohri şehridir"* (Kotsarev, 2020).

Hırvatistan Rieka Üniversitesinde Slavist ve Makedon Dili ve edebiyatı uzmanı Profesör Goran Kalogera, Pırılıçev'in sanatsal potansiyelini vurgularken muzdarip olduğu çevresinin ve insanların onu anlamadığı kanısına varır. Sonuç olarak zor bir insana dönüştüğünü ve kendisiyle kavgalı olduğunu şöyle belirtir:

"Grigor Pırılıçev önemli sanatsal potansiyeli olan, ülkesinde şair yeteneğini ve kalitesini ifade edebilmeyi hayal eden önemli bir isimdir. Hayatı ve edebi yaratıcılığı hayal ettiği yönde ilerlemeyince sinirli, kavgacı ve zor bir insana dönüşür. Çevresinin ve insanların onu anlamadığı hissine kapılır, onun büyüklüğünün farkına varamadıklarını anlar. Onun kişisel trajedisi de tam da budur. Halkın ruhunu yansıtan, Yunanlara karşı son derece eleştirel, kendiyile kavgalı ve en önemlisi Makedonya ortamında Avrupa değerlerine sahip bir edebiyatçıdır." (Kalogera, 2011, s. 15)

Profesör Kalogera'ya göre Pırılıçev çağdaşlarından çok farklı profilde bir edebiyatçıdır. Panславist bir edebiyatçı olmasına rağmen yaptığı çeviriler ve yazdıklarıyla Rus ekolünden çok Avrupa ekolüne yakındır ve Avrupa edebiyatını örnek alır.

"...Pırılıçev konuşmalarıyla, mektuplarıyla, Fransızca ve İtalyanca'dan yaptığı çevirilerle kendi çağdaşlarından farklı olarak aydın bir kişidir ve Batı Avrupa toplumuna, siyasetine, edebiyatına ve felsefesine ilgi gösteren bir entellektüeldir. Aynı dönemde yaşadığı Rayko Jinzifov, Konstantin Petkoviç, Konstantin Miladinov, Konstantin Stanişev ve diğerleri Rusya'da aldıkları eğitim doğrultusunda Slavlığı ve Panславizmi yayma fikrini benimserken (Pırılıçev de aynı şekilde), Şevçenko, Krilov, Lermontov'u çevirip hatta Rus edebiyatçıların etkisi altında yazarken Pırılıçev Homeros dışında Ariosto, Torquato Tasso, Chateaubriand, Boileau, Voltaire, Montesquieu, La Fontaine, La Rochefoucauld, Fenelon'a ilgi gösterir ve hatta söz konusu isimlerin eserlerinden çeviriler yapar. Bununla da kalmayıp Fransız aydınlamacıların fikirlerini konuşmalarına, eserlerine yansıtır..." (Kalogera, 2011, s. 19)

Grigor Pırliçev'in Edebî Yaratıcılığı

Birçok kez Homeros'un "İliyada" eserini çevirmeye çalışan Grigor Pırliçev, kültürel etkiler göz önünde bulundurulduğunda eserlerini farklı dillerde yazmış ve eserleri dışında gazete ve dergiler için de makaleler kaleme almıştır. Eserlerinin bir çoğu hayatta iken yayımlanmamış; ancak ilerleyen yıllarda bilinmeyen yeni şiirleri yayımlanmıştır.

Grigor Pırliçev'in edebi yaratıcılığında en önemli özellik Yunanca, Bulgarca, Makedonca ve Slavca esperantosunu olmak üzere dört farklı dilde edebi eserler yazmış olmasıdır. Dolayısıyla Pırliçev hem Yunan hem Bulgar hem de Makedon edebiyatına ait bir isimdir. Farklı dillerde yazan Pırliçev, Balkanların önemli merkezleri olan Ohri, Manastır, Selanik, Atina, İstanbul gibi şehirlerde bulunarak kendini ve edebiyatını geliştirmiştir.

"Aslında Pırliçev konuşma, öğüt, mektup ve diğer tüm eserlerinde insanlar arasında dayanışma konusunda sesini cesurca yükselten, zengin tüccarlar olarak adlandırılan "çorbacı"ları aleni bir şekilde suçlayan, Ohri'ye giren yabancı sermayeye karşı çağrıda bulunan endişeli bir birey olarak karşımıza çıkar. Yabancı etkiler ve propagandalar hakkında nefretle bahseder. İnsanlar arasında var olan haksızlık ve eşitsizlikleri daha genç yaşlarında fark eder ve bunları büyük bir içtenlikle "Özgeçmişim" eserinde dile getirir. Pırliçev 19. yüzyılda kilise savaşlarının, Ohri üzerinden gelişen komploların ve Makedonya'da yabancı propagandaların yoğun olarak yayıldığı bir dönemde yaşar" (Stoyçevska-Antik, 2011, s. 34).

Pırliçev'in şiir ve nesir alanında yazdığı bazı önemli eserlerini şöyle sıralayabiliriz:

1. "O Armatolos" (Serdar, 1860).
2. "Skender Beg" (İskender Bey, 1861).
3. "Slovoto za Sv. Klimenta" (Az. Kliment için Söylev, 1867)
4. "Dopiska za sostoybata na şkolstvoto vo Ohrid" (Y.K Sapunciev ile birlikte Yunanca olarak Ohri'deki eğitimin durumuyla ilgili bir gazete haberi, 1868)
5. "Za vispitanieto na detsata" (Çocukların Terbiyesine Dair, deneme, 1870)
6. "Dopiska za K. Şapkarev" (Kuzman Şapkarev'e Dair Yazı, 1870)
7. "Dve pesni od prepevot na İliyadata" (İliyada'dan İki Şiir Çevirisi, 1871)
8. "Pismo do P.A.P. Şapkarev" (P.A.P. Şapkarev'e Mektup, 1871)
9. "Hilyada i sedemstotin şestdeset i vtoro leto" (Bin Yediyüz Altmış İki Yılı, 1872)

10. “Plač Krokodilski” (Timsah Gözyaşları, 1872)
11. “Vızpitanie ili 12 nranstveni pesni” (Eğitime veya Ahlaka Dair 12 Şiir, 1882)
12. “Boga vişnyago da slavim i çestitago Tsarya” (Tanrı ve Çar Hazretlerine Methiye)
13. “Rabov osloboditelyu” (Kurtarıcının Kölesi, 1894)
14. “Kika Pee” (Kika Şarkı Söylüyor, 1879, şiir)
15. “Meçta na edin starets” (Bir Yaşlının Hayali, 1883)

Yayımlanmamış Eserleri

1. “Opştoslovenska gramatika” (Genel Slavca Gramer)
2. “Besedi” (Sobetler)
3. “Smehorii na Ariosta” (Ariosta'nın Güldürüleri)
4. “Prevod na Odisey” (Odisey'in Çevirisi)
5. “Prevod na İliyadata” (İliyada'nın Çevirisi)
6. “Skenderbeg” (Yunanca)
7. “Skenderbeg” (Genel Slavca)
8. “Oçerk za Odiseya” (Odisey için Çalışma)
9. Ohri yöresinden değişik halk türküleri, atasözleri ve deyimler.

Pırılıçev'in şiir alanında “Serdar” ve “İskender Bey”, nesir alanında ise “Özgeçmişim” en başarılı üç eseridir. Grigor Pırılıçev Ortaçağ edebi türleri olan ve genellikle ahlak, eğitim ve dini içerikli olan methiye ve sohbet türünde de eserler yazar. Çocukların eğitime yönelik didaktik eserleri de bulunur. Ancak belirttiğimiz gibi en önemli üç eseri başta “Serdar” olmak üzere “İskender Bey” ve “Özgeçmişim” eserleridir.

1860 yılında yazdığı ve ödül kazandığı “Serdar” poeması edebi açıdan en başarılı olanıdır. Eser ilk olarak Yunanca yazılır, daha sonra Genel Slavca olarak adlandırdığı ve Ohri şivesinden oluşan şekliyle yayımlanır. Eserini Homeros'un üslubuyla yazmaya çalışır ve Makedon halk ahengini başarıyla yansıtır (Vlahov Mitsov, 2011, s. 42).

Komutan anlamına gelen “Serdar” isimli poemasıyla Pırılıçev, Atina'da hiçbir beklentisi olmadan “Çağdaş Anonim Yunan Şairleri Şiir Yarışması”na katılır. Başarılı olacağı konusunda umudu yoktur çünkü çağdaş Yunan şiirinin ünlü şairlerinin yanında kendini önemsiz hisseder ve şansının olmadığını düşünür. Bu konuda yaşadığı duyguları şöyle dile getirir:

“25 Mayıs 1860 yılında komisyon başkanı Bay Rangaris kalabalık seyirci önünde yarışmaya katılan şiirleri değerlendirmeye başlamıştı... En önde oturanlar arasında ünlü ve ödüllü şair Bay Orfnidis ve Filoloji Profesörü Vemardakis vardı. İkisi de ödülü alacaklarından emindiler. Doğal olarak ben ve daha pek çok seyirci için oturacak yer yoktu ve ayakta duruyorduk. Fakat Rangaris: ‘En sonunda diğer şiirlere göre çok daha kısa ve ‘O Armatolos’ adlı bir şiir var’ dediğinde içimde o güne kadar hiç hissetmediğim bir duygu uyandı. O anda beni hiç kimse tanıyamazdı çünkü kendimde değildim. Ödül benim olmuştu. Tüm bunları, gençlerin aşırı sevincin üzüntüden daha ölümcül olduğunu bilmeleri gerektiği için ayrıntılı olarak anlatıyorum. Ama poemayı sadece kendim için değil, halkımın yüceliğini dile getirmek için yazdığımın da bilinmesini isterim...” (Şopov, 1953, s. 32)

“Serdar” poemasında Klasik Yunan edebiyatının etkileri görülür. Şair, Homeros’un eserlerinden etkilendiği için şiirsel ifadelerinden faydalanır çünkü Homeros Pırliçev’in sevdiği en önemli edebiyatçıdır. “Serdar” poemasında Makedon halk türkülerinin en iyi örnekleri yer alır. Poemada Batı Makedonya’nın Arnavutluk sınırına yakın Galiçnik ve Reka bölgelerinde yaşayan Hristiyan halka Arnavut Gega çetecileri tarafından yapılan saldırılar ve Kuzman’ın gösterdiği kahramanlık anlatılır. Kuzman bir halk kahramanıdır ve halkın koruyucusudur. Öldürülen kahramanın, annesi ve halk arasında nasıl bir acı yarattığı duygusu üzerinden kurgulanan poemada birçok halk türküsü Kuzman’a adanmıştır.²

Bu tarihsel olaylarda gerçekleşen zaferler poemada kahramanca atımlara dönüşür. Böylece Kuzman, destansal özellikler sayesinde halkın gücünü temsil eden bir kahraman olarak ön plana çıkar (Topalov, 1980, s. 30).

“Serdar”a göre daha başarısız bulunan diğer iki eserine gelince “İskender Bey” 1861 yılında yazdığı ikinci poemasıdır. Pırliçev bu poemayla da Atina Üniversitesi’nin düzenlediği “Geleneksel Şiir Yarışmasına” katılmayı planlar, ancak 19. yüzyıl Makedon ve Bulgar edebiyatının da benimsediği önemli isimleri Dimitar ve Konstantin Miladinov kardeşlerin ölüm haberiyle Ohri’ye döner ve poemayı yarışmaya ulaştırmak için Yoakim Sapunciev’e teslim eder. Fakat yarışma bir yıl sonraya ertelenerek 1862 yılında düzenlenir ve bu arada Pırliçev Ohri’de olduğu için yarışmaya katılamaz. Pırliçev’in bu ikinci poeması, kurgusal olarak “Serdar” poeması kadar güçlü değildir. 15. yüzyılın tarihi olaylarından etkilenecek Arnavutların millî kahramanı ve Osmanlı’ya karşı gelmesiyle bilinen Gerg Kastrioti’nin (İskender Bey) hayatından alıntılar sunulan poemada,

² Detaylı bilgi için bk. Pars, M. (2008). “Serdar”, Grigor Pırliçev. Ankara: Kül Sanat.

Arnavutların millî kahramanı abartılı ifadelerle tasvir edilir. Eski Yunanca olarak yazılan “İskender Bey” içerik açısından daha zengin olmasına rağmen “Serdar”daki edebi değere sahip değildir. Mısraların kafiyeli olmaması, monolog ve diyalogların uzun olması Pırılıçev'in sanatsal ifadesi ve yaratıcı yeteneğinin “Serdar”da olduğu gibi başarılı olmadığını gösterir. Pırılıçev bu eserini de Homeros'un “İliyada” eserinden etkilenerek yazar. Olaylar Arnavut yöneticisi İskender Bey'in sarayı ve düşmanı Balaban Paşa'nın çadırında geçer. Balaban Paşa İskender Bey'i emrine almak ister fakat başaramaz. Pırılıçev, sempati duyduğu İskender Bey'i olumlu ifadelerle anlatır ve bu eserinde İskender Bey'le ilgili birçok halk efsanesinden de yararlanır.

“Özgeçmişim” ise 1884-1885 yıllarında Selanik'te yazdığı son eseridir. Eser “Serdar” poemasının ortaya çıkış sürecini ayrıntılı bir şekilde kapsayan önemli bir eserdir. Eserde ayrıca çocukluğu, hayatının önemli kesitleri ve dönemin toplumsal yapısı ile siyasi gelişmelere yer verilirken kişiliği hakkında da zengin bilgiler sunulur.

“Özgeçmişim”de ayrıca hayatı boyunca yaşadığı acılar, zorluklar, eğitimi, Atina'da kazandığı şiir ödülü, tekrar Ohri'ye dönüşü, Bulgarca eğitimi için verdiği mücadele, Yunan Piskopos Meletiya'nın entrikaları, daha sonra ilk Bulgar Piskoposu Natanail ile zit görüşleri ve hayatının devamı hakkında ayrıntılı bilgiler yer almaktadır. “Özgeçmişim”, gerek Pırılıçev'in insani yönünü gerekse edebiyat alanındaki çalışmalarını, Homeros'a duyduğu hayranlığı anlatırken yaşadığı dönemin tarihi, sosyal ve ulusal sorunlarının şaire yansımalarını da dile getirir. Ölümünden sonra 1894 yılında yayımlanan “Özgeçmişim”i Pırılıçev Bulgarca olarak yazmaya çalışır. Fakat cümlelerden de anlaşılacağı gibi Bulgarca'yı çok iyi kullandığı söylenemez.

Pırılıçev'in ölümünden bir yıl sonra Bulgaristan Eğitim Bakanlığı, eserin orijinal hâlini değiştirmeden “Özgeçmişim” eserini yayımlar. Fakat okuyucunun eseri bu hâliyle anlaması zor olur çünkü metin bölümlere ayrılmaz, diyaloglar eksik verilir ve bu şekilde ifadelerdeki anlamsızlık ortaya çıkar. Bu eksiklerin ortadan kaldırılması için özellikle Dr. P. Oreşkov, 1929 yılında Sofya'da “Автобиографија на Григор С. Прличев” (Grigor Pırılıçev'in Özgeçmişini) başlığı altında eseri yeniden yayımlar.

Aslında “Мечта на еден старец” (Bir Yaşlı'nın Hayali) başlıklı denemesi Pırılıçev'in “Özgeçmişim” eserinin bir ön çalışmasıdır. Bu denemeyi Ohri'de yazar ve 1883 yılında Sofya'da yayımlatır. Söz konusu çalışmada Pırılıçev kendi kendisiyle konuşur ve hesaplaşmalara girer. Yazıp yazmama konusunda kendine sorular sorar, önüne konulan engellere rağmen edebiyata devam etme konusunda kendisiyle mücadeleye girer ve çelişkiye düşer. Çok geçmeden bir yıl sonra ise

yeniden yazma kararı alır ve “Özgeçmişim” eserini yazmaya başlar. “Özgeçmişim” eserini Selanik Lisesinde öğretmenlik yaptığı 1884 yılında yazmaya başlar ve bir yılda tamamlar. Hayatını belirli dönemlerini atlayarak anlatır. Eserde en belirgin konu, Makedon edebiyatçılarının Yunan propagandasına ve baskısına karşı mücadeleleri ve 19. yüzyıl Ohri’deki hayatından kesitlerdir. Eserde Pırılıçev’in Yunan ile Bulgar din adamlarına karşı sürdürdüğü mücadelelere çok fazla yer verilir.

Grigor Pırılıçev, yaşadığı dönem edebiyatında hâkim olan Klasisizm ve Romantizm’in özelliklerine bağlı kalarak yazar. Edebiyatçının eserlerinde özellikle iki poemasında Klasik Yunan edebiyatının etkileri görülür. Klasik edebiyatı ve özellikle Homeros’un eserlerinden etkilendiği için onun şiirsel ifadelerini kullanmaktan çekinmez. Homeros Pırılıçev’in en sevdiği edebiyatçıdır. O, Homeros’un diliyle konuşur: “...Onun resimleri, onun öyküleri, nitelikleri, diyaloglarıyla konuşur. Bundan dolayı Pırılıçev’e ikinci Homeros lakabı verilmiş olabilir...” (Polenakoviç, 1952, s. 207).

Ünlü edebiyatçı Romantizmin etkisiyle halk yaratıcılığından çok faydalanır. Makedon halk yaratıcılığının estetik ve sanatsal yönlerini vurgularken halk motiflerini kendisine has bir üslupla dile getirir. Özellikle halk türkülerinin en iyi örneklerini “Serdar” da görebiliriz. İskender Bey ve çocuklara yönelik yazdığı didaktik şiirlerde de halk edebiyatından fazlasıyla faydalanır. 1883 yılında yazdığı “Özgeçmişim” eserinin bilgilerini içeren ““Мечта на еден старец” (Bir Yaşlının Hayali) başlıklı denemesinde halk edebiyatını zenginleştirecek değişik türkü ve efsanelerden örnekler toplayabilmek için planladığı köyleri ziyaret edemediğinden bahseder. Ohri köylerindeki sözlü edebiyatla ilgili araştırma çabaları çok fazladır. Özellikle "Serdar"daki Kuzman ve İskender Bey'le ilgili birçok türkü ve efsane bildiğini “Özgeçmişim” yapıtında uzun uzun anlatır. Her iki poemayı yazarken sözlü halk efsanelerinden çok yararlanır. Pırılıçev’in halk yaratıcılığı ile bağları çocuklar için yazdığı ve “Възпитание на 12 хранствени песни” (Eğitim veya Ahlaka Dair 12 Şiir) eserinde topladığı didaktik şiirlerinde de göze çarpar. Çocuklar için yazdığı şiirlerinde, destansal halk şiirlerindeki en belirgin uyak, sekiz heceyi kullanır. Çocuklar için yazdığı ve 224 mısradan oluşan en uzun şiiri “Пречиста Мајка” (Tertemiz Anne)'da halk masallarındaki iyi ve çalışkan kızla, kötü ve tembel kızın kaderlerini ele alır. Halk yaratıcılığının birçok örneğini eserlerine yansıtan Pırılıçev bu örnekleri son derece etkileyici ve başarılı bir şekilde kaleme alır. Zengin halk edebiyatından mümkün olduğunca yararlanmaya çalışır.

Pırılıçev’in yaratıcılığında ikinci önemli özellik kullandığı dildir. En başarılı eserini Yunanca yazmasına rağmen zaman içinde tüm Slavların anlayacağını ümit ettiği “Genel Slavca”yı kullanmaya özen gösterir. Yaratıcılığına mükemmel bildiği

Yunanca ile yazmaya devam etmek istemediği için Pan Slavist ideallere kapılan Pırlıçev, tüm Slavların aralarında anlaşabileceği Genel Slavca'yı yaratmaya çalışır. Genel Slavcası Bulgarca, Eski Slavca ve Rusça karışımdan ibarettir. Bu yönde genel Slavca Grameri bile hazırlar: *"Slavların Grameri birdir. Öyle bir gün gelecek ki bu Genel Slavca tüm Slav kabilelerin ortak dili olacaktır. Bir hayal olduğunu biliyorum fakat Genel Slavca büyük bir ihtiyaçtır..."* der (Şopov, 1953, s. 15).

Genel Slavca konusundaki başarısızlığı onun üslubundaki orijinalliğin kaybolmasına neden olur. Homeros'un "İliyada"sını da Genel Slavca ile çevirir. Bazı edebiyat eleştirmenleri kullandığı Genel Slavca ile ilgili olumsuz görüşler belirtirler: *"Bulgar edebiyat eleştirmeni Neşo Bonçev, Pırlıçev'in Genel Slavca ile çevirdiği 'İliyada'daki üslubunu edebi olmayan, sahte bir üslup olarak niteler"* (Şopov, 1953, s. 12).

Pırlıçev eserlerinde Ohri'de konuşulan şiveyi kullanmıştır. Ayrıca, Yunanca ve Bulgarca olarak da eserler yazar. Kullandığı dillerdeki renklilik birkaç nedenle açıklanabilir. En önemli neden edebi bir Makedoncanın olmaması ve bu dilin okullarda geç kullanılmasıdır. Pırlıçev'in tanıştığı ilk edebi dil doğal olarak Yunancadır ve İstanbul Rum Kilisesi'nin baskın siyasetini fark edinceye kadar bu dili kullanır. Yunancayı, "Özgeçmişim" eserinde de belirttiği gibi çok küçük yaşta öğrenir, eğitimini de bu dilde alır. Pırlıçev Slavlık bilinci geliştikçe Yunancayı reddeder. Ancak birçok araştırmacıya göre ne yazık ki edebi hayatında kendini en iyi ifade ettiği ve hâkim olduğu dil Yunancadır.

Panhelenizm fikrinin yanlışlığını fark ettikten sonra Pırlıçev Pan Slavizm fikrine eğilim gösterir ve doğal olarak Slavca esperantosundan yana tavır alır.

"Birçok Makedon eğitimci ve edebiyatçısına göre Pırlıçev eğitimini Slav ortamında görmemiş, ne Rusya ne de Sırbistan'da hatta Bulgaristan'da da eğitim almış bir isimdir. Ana dili Ohri yöresine ait 'Makedon şivesidir'. Edebi Bulgarca'yı ise iyi bilmediğini 'Özgeçmişim' eserinde belirtir. Bulgarca olarak çok yazmak istemesine rağmen bu konuda başarılı olamaz. Başarısızlığı ise eserlerinin bir bölümüne de yansır." (Dimitrovski, 1959, s. 5)

Sonuç

19. yüzyıl Makedon edebiyatının en önemli temsilcilerinden biri olan Grigor Pırlıçev'in hayatına ve eserlerine bakıldığında ana konunun mücadele olduğu dikkat çeker. Bu mücadele hep hayalini kurduğu Pan Slavizm yönünde olurken, en büyük hayal kırıklığını Slav kardeşleri ve din kardeşleri tarafından yaşadığını görürüz. İlk başlarda İstanbul Rum Patrikliğinin asimilasyon politikasıyla savaşırken, ilerleyen zamanlarda hayran olduğu Bulgar din adamlarının

asimilasyonu karşı karşıya kalır. Ömrünün tamamını bu iki alanda mücadeleyle geçiren Grigor Pırlıçev Bulgar edebiyatçıların yoğun eleştirilerine rağmen yazmaktan, edebiyat yaratmaktan vazgeçmez. Pırlıçev'in yaratıcılığindeki edebi değer konusunda araştırmacıların bir bölümü onun Avrupa edebiyatına yakın bir edebiyat yarattığını belirtirken, bazı araştırmacılar özellikle kullandığı dil konusuna eleştiri getirirler.

Yaşadığı döneme baktığımızda ise Yunan ve Bulgar baskısıyla karşı karşıya kalan Makedon halkına Osmanlı iktidarının gösterdiği hoşgörü ve sunduğu destek sayesinde 19. yüzyılda açılan birçok okulda eğitimin Makedonca olarak gerçekleştiğini belirtmek gerekir. Osmanlı iktidarının sağladığı söz konusu hoşgörü sayesinde Grigor Pırlıçev de Yunan ve Bulgar din adamlarının asimilasyon politikasına karşı mücadelesini kazanmış ve öğretmenliği boyunca derslerinde Makedonya'nın Ohri şivesini kullanmıştır. Bu bağlamda Makedon edebiyatına ve halkına sunduğu katkılar çok önemlidir.

Kaynakça

Apostolov, A. (1974). *Zletovska Oblast-geografsko-istoriski osvrt*. Skopje: Nasha Kniga.

Bitoski, K. (1979). *Grçkata prosveta vo Makedoniya vo osmanskiot period do 70-te godini na XIX vek*. Skopje: MANU.

Boykova, S., Minova-Gurkova, L., Pandev, D., Tsvetkovski, Y., Todorovski, G., Avramov, N. (2003). *Makedonski yazik i literatura*. Skopje: Prosvetno Delo.

Dimitrovski, T. (Pr.) (1959). *Odbrani stranitsi*. Skopje: Koço Ratsin.

Hamza, Y. (1994). *1839-1876 Yılları Arasındaki Dönemde Makedonya Slavlarının Eğitim ve Kültür Hayatında Tanzimat Islahatlarının Yankıları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Kalogera, G. (2011). *Grigor Pırlıçev Osveyštenı Evropeyac Svoga Vremena*. XXXVII Naučna konferentsiya na megunarodniot seminar za makedonski yazik, literatura. Skopje: BogoGrafika.

- Kantarciev, R. (1965). *Makedonsko prerodbensko uçilište*. Skopje: Kultura.
- Kocabaş, S. (1984). *Tarihte ve Günümüzde Türk Yunan Mücadelesi*. İstanbul: Bayrak.
- Kotsarev, L. (2020) *Grigor Pırılıçev: Makedonets ili bugarin?* [Erişim tarihi: 03.04.2023] (<https://www.fakulteti.mk/news/04062020/grigor-prlichev-makedonec-ili-bugarin---intervju-so-akademik-ljupcho-kocarev>)
- Moysov, L. (1977). *Pogledi vo minatoto-blisko daleçno*. Skopje: NİK Naşa Kniga.
- Polenakoviç, H. (1952). *Stranici od makedonskata knijevnost*. Skopje: Koço Ratsin.
- Poplazarov R. (1978). *Osloboditelnite voorujeni borbi na makedonskiot narod vo periodot 1850-1878*. Skopje: INİ.
- Sazdov, T. (Pr). (1991). *Grigor S. Prılıçev*. Skopje: Misl.
- Stalev, G. (1963). *Pregled na Makedonska literatura od XIX vek*. Skopje: Kultura.
- Stoyçevska-Antik, V. (2011). *Familiyata Robevi i Grigor Prılıçev. XXXVII Nauçna konferentsiya na megunarodniot seminar za makedonski yazik, literatura*. Skopje: BoroGrafika.
- Şkaviç, Y. (1952) *Yugoslavenska Knyijevnost*. Zagreb: Şkolska Knyiga.
- Şopov, A. (Ur.). (1953). *Grigor S. Prılıçev, Avtobiyografiya-Serdarot*. Skopje:Koço Ratsin.
- Todor Şoptrayanov, T. (1960). *Sto godini od gimnaziyalno obrazovanie vo Veles*, Skopje: Kultura, 1960.

Todorovski, G. (1990). *Makedonskata Knijevnost vo XIX vek*. Skopje: Naša Kniga.

Topalov, K. (1980). *Bilgarska vızrojdenska poeziya*. Sofiya: Bilgarski pisatel.

Vlahov, Mitsov, S. (2011) *Gradatsiya na Vrednostite vo Prliçevata Poema "Serdarot" I Filterot na Vremeto*. XXXVII Nauçna konferentsiya na megunarodniot seminar za makedonski yazik, literatura. Skopje: BogoGrafika.

Etik, Beyan ve Açıklamalar

1. Bu makalenin yazar/yazarları, Etik Kurul İznine gerek olmadığını beyan etmektedir.
2. Bu makalenin yazar/yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedir.
3. Bu makalenin yazar/yazarları kullanmış oldukları resim, şekil, fotoğraf gibi bütün belgelerin kullanımında tüm sorumlulukları kabul etmektedir.
4. Bu makalenin benzerlik raporu bulunmaktadır.